

Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Ministerie van Defensie

Accountantsrapport bij voortgangsrapportage 21 van het project Zandmaas en Grensmaas

Uitgebracht ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten
Generaal

Peildatum 31 december 2011

Datum 11 april 2012
Rapportnummer 8422

Inhoud

1	Inleiding	4
2	Financiële verantwoording 2011	6
	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	6
3	De volledigheid en de totstandkoming van de informatie en de beheersing en het beheer van het project	8
3.1	Inleiding	8
3.2	Criteria	8
3.3	Samenvatting van de verrichte werkzaamheden	9
3.3.1	De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie	9
3.3.2	Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie	9
3.3.3	De beheersing en het beheer van het project	9
3.4	Conclusies	10
3.4.1	De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie	10
3.4.2	Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie	10
3.4.3	De beheersing en het beheer van het project	10
3.5	Bevindingen	10
3.5.1	Lateraal Kanaal West	10
3.5.2	Sluitstukkaden	10
	Bijlagen	

1 Inleiding

Opdracht

Het project Zandmaas en Grensmaas is voortgekomen uit het in 1995 door het Kabinet gepresenteerde Deltaplan Grote rivieren. Op 18 april 1997 is door de Minister van het voormalige ministerie van Verkeer en Waterstaat, de provincie Limburg en de Minister van het voormalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit een bestuursovereenkomst afgesloten voor het Maasproject. Het Maasproject omvat de projecten Grensmaas, Zandmaas en Maasroute en wordt uitgevoerd door Rijkswaterstaat. Het project Maasroute is door de Tweede Kamer niet aangewezen als groot project en valt derhalve buiten deze rapportage.

In het kader van de Regeling grote projecten dient bij voortgangsrapportages periodiek een accountantsrapport gevoegd te worden met een oordeel over:

- de kwaliteit en de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project waaronder begrepen de toereikendheid van de projectorganisatie, de kwaliteit van de bestuurlijke informatievoorziening, de werking van de administratieve organisatie en de werking van het systeem van interne controle.

Voor dit project werken op verzoek van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu en met instemming van de Minister van Defensie, de beide auditdiensten samen in de vorm van een joint audit.

Beschrijving van het object van onderzoek

Wij hebben voortgangsrapportage 21 met als peildatum 31 december 2011, die als bijlage bij dit rapport is gevoegd, onderzocht. Deze voortgangsrapportage is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu.

De beheersing en het beheer van het project zoals dat in de periode 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011 plaatsvond, is eveneens door ons onderzocht.

Het is onze verantwoordelijkheid om:

- een controleverklaring af te geven met betrekking tot de in bijlage 1 van dit rapport opgenomen financiële verantwoording over 2011;
- conclusies en bevindingen te formuleren over:
 - de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie in relatie tot de eisen gesteld in artikel 12 van de Regeling grote projecten;
 - het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie;

- het proces van totstandkoming (ordelijk, controleerbaar en deugdelijk) van de in de voortgangsrapportage opgenomen niet-financiële informatie;
- de beheersing en het beheer van het project gedurende 2011.

2 Financiële verantwoording 2011

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Afgegeven ten behoeve van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Wij hebben de financiële verantwoording over 2011 van de projecten Zandmaas en Grensmaas, zoals opgenomen in bijlage 1 van dit rapport, gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opmaken van de financiële verantwoording in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaggeving zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet en de Regeling grote projecten. De Staatssecretaris is tevens verantwoordelijk voor de comptabele rechtmatigheid en voor een zodanige interne beheersing als hij noodzakelijk acht om het opmaken van de financiële verantwoording mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de financiële verantwoording op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen over de juistheid, de volledigheid en de comptabele rechtmatigheid van de in bijlage 1 opgenomen financiële verantwoording.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de financiële verantwoording. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de financiële overzichten een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de financiële verantwoording door de Staatssecretaris, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het ministerie. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door de Staatssecretaris gemaakte schattingen.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel

Naar ons oordeel is de financiële verantwoording van de projecten Zandmaas en Grensmaas, zoals opgenomen in bijlage 1 van dit rapport, in alle van materieel belang zijnde aspecten opgesteld in overeenstemming met de vereisten voor financiële verslaglegging, zoals opgenomen in de Comptabiliteitswet en de Regeling grote projecten en is een redelijke mate van zekerheid verkregen over de juistheid, de volledigheid en de comptabele rechtmatigheid van deze financiële verantwoording.

Den Haag, 11 april 2012

Auditdienst van het
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Auditdienst van het
Ministerie van Defensie

drs. J.J.M. Claessens RA

A. van den Berg RA

3 De volledigheid en de totstandkoming van de informatie en de beheersing en het beheer van het project

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zijn conclusies geformuleerd met betrekking tot de volledigheid van de financiële en niet-financiële informatie in voortgangsrapportage 21 in relatie tot de gestelde eisen in de Regeling grote projecten, met betrekking tot het proces van totstandkoming van toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie en met betrekking tot de beheersing en het beheer van het project.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu is verantwoordelijk voor het opstellen van de voortgangsrapportage en voor de toereikendheid van de beheersing en het beheer van het project.

Wij hebben ons onderzoek verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 3000 'Assurance-opdrachten anders dan opdrachten tot controle en beoordeling van historische financiële informatie' en Standaard 3400 'Onderzoek van toekomstgerichte financiële informatie'. Dienovereenkomstig hebben wij ons onderzoek zodanig gepland en uitgevoerd dat een redelijke mate van zekerheid is verkregen voor onze conclusies met betrekking tot de door ons onderzochte punten. Een assurance-opdracht omvat onder meer een onderzoek door middel van deelwaarnemingen van relevante gegevens.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen assurance-informatie voldoende en geschikt is als basis voor onze conclusies.

3.2 Criteria

De volledigheid van de in voortgangsrapportage 21 opgenomen financiële en niet-financiële informatie is beoordeeld aan de hand van de eisen die hieraan worden gesteld in de Regeling grote projecten.

Met betrekking tot de totstandkoming van de toekomstgerichte financiële informatie en de totstandkoming van de niet-financiële informatie geldt dat de desbetreffende informatie op een ordelijke, controleerbare en deugdelijke wijze tot stand dient te komen. De belangrijkste in dat kader vast te stellen aspecten zijn dat:

- de verantwoordelijkheden en bevoegdheden goed in het totstandkomingsproces zijn belegd;
- het totstandkomingsproces achteraf reconstrueerbaar is;
- de informatie die als uitkomst van het totstandkomingsproces is opgeleverd op volledige en juiste wijze in de voortgangsrapportage is opgenomen.

Verder geldt dat de toekomstgerichte financiële informatie en de niet-financiële informatie niet strijdig mag zijn met andere in de voortgangsrapportage opgenomen informatie. Waar nodig dient de niet-financiële informatie te zijn voorzien van een duidelijke bronvermelding.

Voor de beoordeling van de beheersing en het beheer van het project is het specifiek voor de projecten Zandmaas en Grensmaas ontwikkelde beheersmodel als toetsingskader gehanteerd. Dit beheersmodel beschrijft onder andere de inrichting van de projectorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne en externe informatievoorziening, het budgetbeheer, het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.3 Samenvatting van de verrichte werkzaamheden

Ons onderzoek is uitgevoerd bij de projectorganisatie van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. Daarbij hebben wij ons onder meer gebaseerd op de volgende bronnen:

- schriftelijke stukken betreffende de informatievoorziening en correspondentie aan en met de Tweede Kamer;
- interne informatievoorziening binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu;
- verslagen van diverse overleggen;
- interviews met medewerkers van de projectorganisatie.

3.3.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

Ter zake van de volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie, zijn wij nagegaan of de volgens artikel 12 van de Regeling grote projecten op te nemen informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.3.2 *Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie*

Wij zijn nagegaan dat deze informatie in de voortgangsrapportage ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand is gekomen. Voorts zijn wij nagegaan dat deze informatie niet strijdig is met de historische financiële informatie in de voortgangsrapportage.

3.3.3 *De beheersing en het beheer van het project*

Wij hebben de opzet, het bestaan en de werking van specifieke onderdelen van de projectorganisatie - waaronder de administratieve processen en interne controlemaatregelen- beoordeeld aan de hand van het binnen het ministerie van Infrastructuur en Milieu vastgestelde beheersmodel voor de projecten Zandmaas en Grensmaas, door middel van interviews en de beoordeling van de relevante documentatie ter zake.

Wij hebben hierbij met name aandacht besteed aan de inrichting van de projectorganisatie en de beheersmaatregelen met betrekking tot het risicomanagement, de planning en de voortgangsbewaking, de interne en externe informatievoorziening, het budgetbeheer, het beheer van de post onvoorzien en de toepassing van het instrument auditing.

3.4 Conclusies

Op grond van ons onderzoek komen wij tot de volgende conclusies:

3.4.1 *De volledigheid van de in de voortgangsrapportage opgenomen financiële en niet-financiële informatie*

De in artikel 12 van de Regeling grote projecten voorgeschreven financiële en niet-financiële informatie is opgenomen in de voortgangsrapportage.

3.4.2 *Het proces van totstandkoming van de in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie*

De in de voortgangsrapportage opgenomen toekomstgerichte financiële informatie en niet-financiële informatie is ordelijk, controleerbaar en deugdelijk tot stand gekomen en, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig met de in de voortgangsrapportage opgenomen historische financiële informatie.

3.4.3 *De beheersing en het beheer van het project*

De opzet van de beheersing en het beheer van de projecten Zandmaas en Grensmaas was in de periode 1 januari 2011 tot en met 31 december 2011 in overeenstemming met het binnen het ministerie vastgestelde beheersmodel en voldeed voor wat betreft het bestaan en de werking aan de eraan te stellen eisen.

3.5 Bevindingen

3.5.1 *Lateraal Kanaal West*

Bij de realisatie van de maatregel Lateraal Kanaal West is de projectorganisatie tijdens de uitvoering van de lopende overeenkomst van beheerssystematiek veranderd. Dit heeft geleid tot verschillen van inzicht met de aannemer over de aantoonbaarheid van de kwaliteit van de door de aannemer geleverde prestaties. Aan de aannemer zijn vervolgens tekortkomingen opgelegd met als gevolg daarvan een betaalstop. Deze tekortkomingen en de betaalstop zijn in juni 2011 door de projectorganisatie ingetrokken omdat niet tot een gedeeld beeld van de tekortkomingen kon worden gekomen en om de verdere voortgang van de werkzaamheden niet verder te hinderen.

Om te waarborgen dat het contractueel overeengekomen product daadwerkelijk wordt geleverd wordt het opleverdossier derhalve extra kritisch beschouwd, met name op het gebied van de aantoonbaarheid van de geleverde kwaliteit.

3.5.2 *Sluitstukkaden*

De sluitstukkaden worden gerealiseerd door de waterschappen Peel en Maasvallei en Roer en Overmaas. Bij de aanleg van de sluitstukkaden dienen kabels en leidingen te worden verlegd. Bij overheidsopdrachten is dan de schadeloosstelling kabels en leidingen van toepassing. Deze is niet van toepassing voor de waterschappen. Zonder de werking van deze schadeloosstelling wordt een groter geld- en tijdsrisico gelopen. Wij adviseren de projectorganisatie beheersmaatregelen te treffen richting de waterschappen teneinde dit risico te beperken.

11 april 2012

Wij zijn gaarne bereid een en ander nader toe te lichten.

Den Haag, 11 april 2012

Auditdienst van het
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Auditdienst van het
Ministerie van Defensie

drs. J.J.M. Claessens RA

A. van den Berg RA

Bijlagen

Bijlage 1

Uit voortgangsrapportage 21 Zandmaas en Grensmaas

Tabel 6 Uitgaven (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	197,4	5,7	17,0	220,1
Grensmaas	23,7	1,9	2,6	28,2
Uitgaven artikel 16.03	221,1	7,6	19,6	248,3

Tabel 7 Ontvangsten (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	25,6	0,0	0,0	25,6
Grensmaas	6,2	0,0	0,1	6,3
Totaal	31,8	0,0	0,1	31,9

Tabel 8 Aangegane verplichtingen (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	236,1	12,4	17,7	266,2
Grensmaas	35,4	1,9	1,2	38,5
Verplichtingen artikel 16.03	271,5	14,3	18,9	304,7

Bijlage 2

Voortgangsrapportage 21 Zandmaas en Grensmaas

21^E VOORTGANGSRAPPORTAGE ZANDMAAS EN GRENSMAAS

1 JULI – 31 DECEMBER 2011

**Werken aan
de Maas van morgen**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
1.1 Inleiding	6
1.2 Leeswijzer	6
2. Het programma in zijn omgeving	7
3. Essentialia Zandmaas en Grensmaas	8
3.1 Doelstellingen	8
3.2 Maatregelenpakket	8
3.3 Convenantpartners	8
3.4 Historisch financieel overzicht	8
4. Voortgang	9
4.1 Zandmaas	9
4.2 Grensmaas	10
4.3 Kaden	11
5. Projectbeheersing	12
5.1 Kwaliteit	12
5.2 Scopewijzigingen	12
5.3 Planning	12
5.4 Financiën	15
5.5 Risico's	21
5.6 Prognose eindstand	27
Bijlage 1 Afkortingenlijst	29
Bijlage 2 Karakterisering Zandmaas maatregelen	30
Bijlage 3 Karakterisering Grensmaas maatregelen	32
Bijlage 4 Kaart Tracébesluit en POL Zandmaas/Maasroute	34
Bijlage 5 Kaart Grensmaas conform Eindplan Grensmaas	35
Bijlage 6 Toelichting mutaties VGR 21	36

Samenvatting

Voortgang algemeen

De projecten Zandmaas en Grensmaas zijn volop in uitvoering. Op veel plaatsen wordt gewerkt aan maatregelen om bewoners beter te beschermen tegen hoogwater. Het halen van de natuurdoelstelling binnen de projecten blijft vooralsnog onzeker. De gevolgen van de Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur, de wijzigingen van het subsidie-instrumentarium en de beperkte beschikbaarheid van de financiële middelen voor grondverwerving ten behoeve van natuurontwikkeling zijn nog niet duidelijk.

Voortgang Zandmaas

Alle deelprojecten van Zandmaas zijn in uitvoering of zijn afgerond. Bij het rivierverruimingsproject in Grave is overeenstemming met de opdrachtnemer bereikt over meerkosten ten gevolge van het aantreffen van niet gesprongen explosieven (NGE). Met de opdrachtnemer is overleg gevoerd over de verschillende rapportages over de (mogelijke) aanwezigheid van NGE. Er wordt onderhandeld over een oplossing die recht doet aan de veiligheid van de betrokkenen en de uitgangspunten van het contract. Uit het werkplan van zelfrealisator Kampergeul B.V. voor de werkzaamheden Well-Aijen, bleek al dat door een aantal oorzaken de start van de werkzaamheden uitgesteld moest worden. De werkzaamheden starten in 2012. De doelstelling om de hoogwaterveiligheid eind 2015 te bereiken blijft vooralsnog haalbaar.

Voortgang Grensmaas

Er is overeenstemming bereikt over de wijze waarop het Grensmaasproject en daarmee de realisatie van de hoogwaterveilig tot een goed einde kan worden gebracht. Op 10 november is de Bestuursovereenkomst waterveiligheid Maas gesloten tussen de Staat der Nederlanden, de provincie Limburg en beide Limburgse waterschappen. Partijen onderkennen hiermee de noodzaak tot een integrale aanpak van de Maasveiligheid en er zijn afspraken gemaakt over de Grensmaas, gebiedsontwikkeling Ooijen Wanssum en over extra maatregelen om uiteindelijk te komen tot een beschermingsniveau van 1/250ste per jaar in het Maasdal.

Voor het onderdeel Grensmaas hebben op 22 december de Staatssecretaris van I&M, mede namens de Staatssecretaris van EL&I en de Provincie Limburg enerzijds en de aandeelhouders van het Consortium Grensmaas anderzijds, de nadere overeenkomst Grensmaas ondertekend¹. Tevens heeft de Staatssecretaris van I&M met het Consortium Grensmaas een leningovereenkomst getekend.

Voortgang (sluitstuk) kaden

De voortgang van de prioritaire kademaatregelen (sluitstukkaden) verloopt voorspoedig. De plannen van aanpak en beheersplannen van de waterschappen zijn goedgekeurd. Hiermee is het officiële startsein gegeven voor de aanvang van de planstudies. De waterschappen dienen naar verwachting in het tweede kwartaal van 2012 de eerste planstudies in.

Scope

In de verslagperiode zijn de scopes van Zandmaas en Grensmaas niet gewijzigd.

De haalbaarheid van met name de natuurdoelstelling staat onder druk en heeft de volle aandacht.

Projectbeheersing

Het auditprogramma is uitgevoerd. De belangrijkste resultaten staan samengevat in paragraaf 5.1.

Financiën en risico's

¹ De Vereniging Natuurmonumenten (onderdeel van Consortium Grensmaas) tekent naar verwachting de overeenkomsten in januari 2012.

Het projectbudget van Zandmaas is € 2,0 miljoen gestegen tot € 397,0 miljoen als gevolg van een prijsindexering naar prijspeil 2011. De prognose eindstand is met € 4,1 miljoen gedaald. Dit betekent dat de prognose Zandmaas € 10,2 lager is dan het huidig budget.

Het projectbudget van Grensmaas is € 0,3 miljoen gestegen tot € 72,3 miljoen, eveneens als gevolg van prijsindexering naar prijspeil 2011. De prognose eindstand is met € 0,2 miljoen gestegen en komt daardoor € 0,4 miljoen onder het huidig beschikbaar budget. De financiële gevolgen van de gesloten nadere overeenkomst met het Consortium Grensmaas zijn hierin nog niet opgenomen.

1. Inleiding

1.1 Inleiding

Deze halfjaarlijkse rapportage wordt uitgebracht in het kader van de 'Regeling grote projecten' van de Tweede Kamer en betreft de periode van 1 juli tot en met 31 december 2011. De rapportage beschrijft de voortgang van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas binnen het programma Maaswerken. Tevens is een financiële verantwoording opgenomen, waarin met name aandacht wordt besteed aan afwijkingen ten opzichte van de vorige periode. Ten slotte zijn de risico's van de projecten in beeld gebracht.

Naast genoemde deelprogramma's maakt het deelprogramma Maasroute deel uit van Maaswerken. Dit deelprogramma is door de Tweede Kamer niet aangewezen als Groot Project en is daarom niet meegenomen, uitgezonderd daar waar relevante raakvlakken zijn met Zandmaas en Grensmaas.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft kort de relevante ontwikkelingen in de omgeving van de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas. Na een korte beschrijving van de essentialia van het programma in hoofdstuk 3, beschrijft hoofdstuk 4 de voortgang van het programma en de diverse raakvlakken die het programma kent. In hoofdstuk 5 (projectbeheersing) ligt het accent op eventuele scopewijzigingen en mutaties in de planning, de financiën en de belangrijkste risico's ten opzichte van voorgaande rapportages.

2. Het programma in zijn omgeving

Een groot (nat) programma als Maaswerken met een lange uitvoeringsduur staat constant onder invloed van ontwikkelingen. Naast ruimtelijke ontwikkelingen in en nabij het Maasdal zijn dat ook veranderingen in beleid en wet- en regelgeving. Dit hoofdstuk tracht inzichtelijk te maken welke invloeden direct dan wel indirect gelden op de uitvoering van het programma.

Bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas²

Op 10 november is de Bestuursovereenkomst Waterveiligheid Maas gesloten tussen de Staat der Nederlanden, de Provincie Limburg, het Waterschap Roer en Overmaas en het Waterschap Peel en Maasvallei. Partijen onderkennen hiermee de noodzaak tot een integrale aanpak van de Maasveiligheid door afspraken te maken over de Grensmaas, de gebiedsontwikkeling Ooijen Wanssum en over aanvullende maatregelen om te komen tot een beschermingsniveau van 1/250ste per jaar in het Maasdal.

Natuur

Door het ontbreken van een onteigeningstitel –en daarmee beperkte verwervingsmogelijkheden- voor een aantal te verwerven hectares en onzekerheden voor de aankoop, inrichting en beheer vanwege de herijking EHS, blijft de voortgang van aankoop van natuurgronden achter op de planning. De kans dat hierdoor de natuurdoelstelling binnen het programma Maaswerken niet volledig en tijdig (2018) wordt gehaald, is daarmee gestegen. De mogelijke gevolgen zijn divers van aard: van imagoschade en het afnemen van politiek en maatschappelijk draagvlak. Voor het politiek en maatschappelijk draagvlak voor het programma Maaswerken is nakoming van het “groen-voor-grind-beginsel” belangrijk.

Ook de overdracht van natuurgronden staat onder druk. Vanwege de herijking van de EHS is besloten de huidige Regeling subsidies particuliere terreinbeherende organisaties (PNB-regeling) per 1 januari 2012 niet open te stellen voor subsidieaanvragen. Indien de PNB-regeling na de herijking van de EHS nog nodig is om uitvoering te geven aan de Maaswerken, dan zal de regeling alsnog worden opengesteld. De PNB-regeling zal dan tevens in overeenstemming met het nieuwe subsidiekader grondaankopen EHS worden gebracht dat op 13 juli 2011 is goedgekeurd door de Europese Commissie.

Mogelijke oplossingsrichtingen:

In het natuurakkoord Natuur (IPO-EL&I) is aangegeven dat de ontwikkelingsopgave van de nieuwe natuur gekoppeld aan het waterveiligheidsdoel in de Rijkswateren, een Rijkstaak blijft. Momenteel wordt tussen de ministeries van I&M en EL&I overlegd over de wijze waarop met de beperkte financiële middelen voor het natuurbeleid wordt omgegaan. Hierbij wordt gekeken naar de wettelijke en contractuele afspraken. Het streven van EL&I als convenantpartner van Maaswerken is erop gericht om de verplichtingen na te komen. In het kader van deze opgave voert de projectorganisatie Maaswerken een nadere analyse uit van verschillende scenario's voor het behalen van de doelen. Daarbij worden verschillende opties uitgewerkt teneinde de doelen en een adequate overdracht en beheer te bewerkstelligen te realiseren.

Zand en grindmarkt

Voor het onderdeel Grensmaas heeft de Staatssecretaris van I&M, mede namens de Staatssecretaris van EL&I, op 22 december 2011 een nadere overeenkomst met betrekking tot het Grensmaasplan ondertekend. Medeondertekenaars waren de provincie Limburg en de aandeelhouders van het Consortium Grensmaas.³ In de nadere overeenkomst zijn afspraken gemaakt over de verplichtingen (ten bedrage van € 34,2 miljoen) die voor de Staat voortvloeien uit de Uitvoeringsovereenkomst en die

² Kamerstuk 18108 nr. 208 Voortgang Rivierdijkversterkingen

³ De Vereniging Natuurmonumenten (onderdeel van Consortium Grensmaas) tekent de overeenkomsten naar verwachting in januari 2012.

zij aan het Consortium Grensmaas moet vergoeden. De overeenkomst bevat tevens een aantal afspraken over optimalisaties die het Consortium Grensmaas wenst door te voeren en waarvoor door het Consortium Grensmaas vergunningen moeten worden aangevraagd. Daarnaast hebben de Staatssecretaris van I&M en het Consortium Grensmaas op 22 december een leningovereenkomst getekend. Deze bevat de mogelijkheid voor het Consortium Grensmaas om een rentedragende lening van maximaal € 40 miljoen bij het Ministerie van I&M aan te gaan. Met het ondertekenen van de overeenkomsten is het risico dat de hoogwaterveiligheidsdoelstelling van het Grensmaasproject ten gevolge van de verslechterde marktsituatie voor zand en grind niet wordt gehaald, sterk verminderd. Samen met de provincie Limburg, het ministerie van EL&I en het Consortium Grensmaas –en in overleg met belanghebbenden, zoals omwonenden en Vlaanderen- wordt onverminderd voortvarend gewerkt aan de uitvoering van het Grensmaasproject.

3. Essentialia Zandmaas en Grensmaas

3.1 Doelstellingen

Na de twee hoogwaterperioden in de Rijn en de Maas in december 1993 en januari 1995, presenteerde het kabinet in februari 1995 het Deltaplan Grote Rivieren. De Zandmaas en Grensmaas maken deel uit van dit plan. De belangrijkste doelstelling van deze deelprogramma's is het verbeteren van de bescherming van inwoners van Limburg en Noord-Brabant tegen hoogwater in de Maas. In bijlage 2 en 3 staan de karakteristieken geschetst.

De hoogwaterbeschermingsmaatregelen - behoudens de sluitstukkaden die uiterlijk in 2020 zijn gerealiseerd- dienen voor de Zandmaas in 2015 en voor de Grensmaas in 2017 te zijn gerealiseerd. Voor de bevolkingscentra langs de Zandmaas diende de bescherming vóór 2008 te zijn bereikt. Daarom zijn de kademaatregelen in de gemeenten Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar met voorrang uitgevoerd.

3.2 Maatregelenpakket

Het maatregelenpakket van de Zandmaas bestaat onder meer uit het aanleggen en verhogen van kaden, het verruimen van de rivier de Maas, de aanleg van een retentiegebied en hoogwatergeulen en het bevorderen van natuurontwikkeling. Daarnaast vindt de uitvoering van peilopzet plaats om de nadelige effecten voor de landbouw en de scheepvaart te mitigeren. Het maatregelenpakket van de Grensmaas bestaat uit het verruimen van de rivier, de aanleg van kaden, de aanleg van dekgrondbergingen en nevengeulen en het ontwikkelen van nieuwe natuur. Dit wordt gecombineerd met de winning van zand en grind. Daarnaast vinden mitigerende maatregelen plaats om te voorkomen dat de grondwaterstand daalt.

3.3 Convenantpartners

Bij het project zijn drie convenantpartners betrokken: het ministerie van Infrastructuur en Milieu (I&M), de provincie Limburg en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I). Zij hebben in 1997 de 'Bestuursovereenkomst Maasproject' getekend. Hierin zijn o.a. afspraken gemaakt over doelstellingen, samenwerking en verantwoordelijkheden en financiële aspecten. Maaswerken bereidt de verschillende maatregelen voor en voert deze uit. Maaswerken valt financieel en organisatorisch onder de verantwoordelijkheid van het ministerie van I&M.

3.4 Historisch financieel overzicht

De totale bijdrage van I&M aan de deelprogramma's Zandmaas en Grensmaas bedroeg op het moment van het Ontwerp Tracébesluit Zandmaas/Maasroute (OTB 1998) € 358,5 miljoen. Het totale projectbudget van de Zandmaas en de Grensmaas sloot op dat moment op € 381 miljoen, prijspeil 1998. De uitsplitsing van dit projectbudget voor Zandmaas en Grensmaas is weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Referentiebudget voor Maaswerken ten tijde van OTB 1998

Onderdeel en bijdrage	Miljoen Gulden	Miljoen
-----------------------	----------------	---------

		prijspeil 1998	Euro prijspeil 1998
Zandmaas	Bijdrage I&M	680	308,6
	Bijdrage EL&I en provincie Limburg	27	12,3
Totaal		707	321
Grensmaas	Bijdrage I&M	110	49,9
	Bijdrage nog te verdelen over convenantpartners	23	10,4
Totaal		133	60
Totaal Zandmaas en Grensmaas		840	381⁴

4. Voortgang

4.1 Zandmaas

Uitvoering retentiegebied Lateraalkanaal West

De aanleg van het retentiegebied ligt op schema. Vanwege een complicatie met een in het gebied aanwezige hoofdtransportleiding van de Waterleidingmaatschappij Limburg (WML), is besloten de kruising van de leiding met de kade uit het contract te halen. Dit wordt toegevoegd aan een nieuw contract waarin ook de tunnel ter plaatse van de N280, de St. Annabeemd en de inlaat zijn opgenomen. De verdragingskosten zijn lager dan eerder geschat en zijn in onderhandeling met de opdrachtnemer vastgesteld. Daarnaast was rekening gehouden met het plaatsen van damwanden over lange afstanden die niet nodig blijken te zijn. Tegenover deze kostenverlagingen staan echter extra kosten voor het realiseren van een oplossing voor de waterleiding. Per saldo is de totale raming met € 0,3 miljoen verlaagd.

Uitvoering rivierverruiming en peilopzet

Grave

Met de opdrachtnemer in stuwpand Grave is overeenstemming bereikt over de meerkosten ten gevolge van het aantreffen van niet gesprongen explosieven (NGE). De opdrachtnemer heeft de baggerwerkzaamheden voortgezet, waarbij gedeeltelijk met beveiligd materieel is gebaggerd. In een deel van het oorspronkelijk als onverdacht aangemerkt gebied zijn dermate veel NGE aangetroffen, dat ook hier onder beveiligde condities moet worden ontgraven. Hierdoor ontstaat enige vertraging, waardoor de rek uit de planning is. De eerste stap van de peilopzet is in juni 2011 uitgevoerd. De tweede stap is voorzien in het voorjaar 2012. De bestuursovereenkomst met de waterschappen over het schadeloket is verder uitgewerkt. Het schadeloket is sinds 1 januari 2011 operationeel.

Sambeek

Het 'third opinion' onderzoek naar de mogelijke aanwezigheid van NGE in het stuwpand Sambeek geeft enkele specifieke locaties aan waar mogelijke explosieven liggen. Het overig deel van het werkgebied wordt door dit onderzoek aangemerkt als onverdacht gebied. Met de opdrachtnemer is overleg gevoerd over de verschillende rapportages over de (mogelijke) aanwezigheid van NGE. Er wordt onderhandeld over een oplossing die recht doet aan de veiligheid van de betrokkenen en de uitgangspunten van het contract.

Als gevolg van de temporisering van de zomerbedverdieping Sambeek verschuift de peilopzet. Op basis van de huidige planning van de zomerbedverdieping verschuift de eerste stap van de peilopzet naar het voorjaar 2013 en de laatste stap naar het voorjaar 2014.

Uitvoering hoogwatergeulen

Hoogwatergeul Lomm

⁴ Het bedrag van € 381 miljoen is inclusief € 10 miljoen van EL&I. Deze bijdrage loopt niet via de begroting van I&M maar via de begroting van EL&I. Dit is in tabel 3 (projectbudget) en tabel 4 en 5 (mutatieoverzichten Zandmaas en Grensmaas) gecorrigeerd.

De uitvoering van de zandwinning in Lomm ligt op schema. Zelfrealisator DCM heeft de aanvoer van grond uitbesteed aan een grondbank, die onder andere grond uit België naar Lomm transporteert. De aanvoer van specie uit de zomerbedverdieping Grave is vanwege de mogelijke aanwezigheid van NGE niet uitgevoerd. De aanvoer vanuit Sambeek komt waarschijnlijk in 2012 op gang.

Hoogwatergeul Well Aijen

Het beroep tegen de vergunningen voor een aangepaste werkwijze is niet ontvankelijk verklaard. Uit het werkplan van zelfrealisator Kampergeul B.V. bleek al dat door een aantal oorzaken de start van de werkzaamheden uitgesteld moest worden, waardoor er geen rek meer in de planning zit.

De start van de werkzaamheden is voorzien in het voorjaar van 2012.

Om de vinger aan de pols te houden zijn de contacten met zelfrealisator Kampergeul B.V. geïntensiveerd. In het eerste kwartaal 2012 wordt gezamenlijk een risicosessie gehouden. Deze sessie is vooral bedoeld om de risico's van de zelfrealisator met gevolgen voor de opdrachtgever te bepalen.

De voorbereidende werkzaamheden voor Maaspark Well (een initiatief van de gemeente Bergen voor opwaardering van het recreatiegebied Leukermeer in combinatie met de aanleg van de hoogwatergeul) zijn in volle gang. In 2012 is er meer duidelijkheid over de planning van dit initiatief.

Grondverwerving nevengeulen en Heukelomse beekgebied

De realisatie van de natuurdoelstelling staat onder druk, zowel in ruimte als in tijd. Recente beleidsbijstellingen bij het ministerie van EL&I als onderdeel van de stelselwijziging Natuur en Landschap (nieuwe taakstellende budgetten, nieuwe afspraken over taakstelling provincies, nadere profilering Rijkstaken bij NURG en Maaswerken) vragen om een nadere analyse van de consequenties hiervan op het realiseren van de doelen. Uitwerking in verschillende realisatiescenario's biedt inzicht in de kansen voor het behalen van de vastgestelde doelen voor Maaswerken. Deze verkenning wordt momenteel uitgevoerd. De resultaten zijn onderdeel van hernieuwde (bestuurlijke) besluitvorming tussen de betrokken partijen.

4.2 Grensmaas

Met de Bestuursovereenkomst waterveiligheid Maas en de nadere overeenkomst over het Grensmaasplan en de leningovereenkomst met het Consortium Grensmaas is het risico dat de doelstelling van het Grensmaasproject ten gevolge van de verslechterde marktsituatie voor zand en grind niet wordt gehaald sterk verminderd.

De plannen voor de wijzigingen (optimalisaties) van het Grensmaasplan zijn tijdens bewonersavonden gepresenteerd. Tevens zijn ze besproken met de Vlaamse autoriteiten. De hoogwaterdoelstelling (2017) en de natuurdoelstelling (2018) blijven ongewijzigd. Voor wat betreft de natuurdoelstelling moet worden opgemerkt dat deze ook onderdeel is van de herijking. Het eind van de grindwinning is voorzien in 2023 en het einde van de werkzaamheden in 2024.

De ontgravingwerkzaamheden in de Grensmaas gaan overigens onverminderd door. In Itteren werken beide verwerkingsinstallaties op volle capaciteit. De locatie Meers wordt conform afspraken uit 2010 op een laag tempo droog ontgraven.

Vlaamse Boertien locaties

De finale administratieve afronding van de Vlaamse Boertienlocaties heeft plaatsgevonden. De door CG gewenste optimalisaties kunnen gevolgen hebben voor de uiteindelijk te behalen waterstanddaling aan Vlaamse zijde van de Grensmaas. Deze gevolgen worden momenteel in kaart gebracht. Nederland heeft zich middels een bilaterale overeenkomst met Vlaanderen gecommitteerd aan het gezamenlijk werken aan de hoogwaterveiligheid van de Grensmaas. De uitkomsten van de Vlaamse haalbaarheidstudie over de "resterende flessenhalzen" in de Maas en van de Nederlandse studie naar gevolgen van de optimalisaties komen naar verwachting in het eerste kwartaal 2012. Het overleg met Vlaanderen kan ertoe leiden dat Nederland enkele compenserende maatregelen moet uitvoeren.

4.3 Kaden

Uitvoering en overdracht kadeverhogingen stedelijke gebieden Roermond, Venlo en Gennep (RVG)

Alle resterende werkzaamheden van de scope RVG-kaden zijn door middel van overeenkomsten bij andere decentrale partijen belegd. In 2012 vinden eindafrekeningen plaats met de gemeente Venlo. De werkzaamheden van het waterschap Peel en Maasvallei lopen door tot en met 2013.

Alle door Maaswerken gerealiseerde kaden zijn overgedragen aan de waterschappen. Na deze overdracht zijn de waterschappen verantwoordelijk voor het beheer van deze kaden.

Sluitstukkaden

Het overleg met de waterschappen over de goedkeuring van de plannen van aanpak en beheersplannen voor de planstudies Sluitstukkaden Maasdal heeft enkele maanden in beslag genomen. In september zijn de goedkeuringsbrieven over de plannen van aanpak en beheersplannen van de waterschappen verstuurd. Hiermee is het officiële startsein gegeven voor de planstudies door de waterschappen. I&M en de waterschappen hebben geconstateerd dat het concreet uitwerken van de planstudies en de daarbij behorende planning tot inzichten in de uitvoering kan leiden waardoor de afgesloten Bestuursovereenkomst op enkele punten aangepast dient te worden. Hierover zal meer duidelijk zijn na gereedkomen van de eerste planstudies, in het eerste half jaar van 2012.

5. Projectbeheersing

5.1 Kwaliteit

Projectbeheersing/audits

De Departementale Auditdienst (DAD) heeft een audit over risicomanagement bij PPS-constructies uitgevoerd. Centraal stond de vraag op welke manier de Staat invloed heeft op de beheersing van de risico's bij de zelfrealisatieprojecten van de hoogwatergeulen Lomm en Well Aijen met een restrisico voor de Staat. De DAD heeft voor het project Lomm, met zelfrealisator DCM, aangegeven dat Maaswerken voldoende zicht heeft op de beheersing van de risico's voor de Staat. De mogelijkheden van beheersing door de Staat zijn echter – met name door de contractvorm – marginaal.

Voor het zelfrealisatieproject hoogwatergeul Well Aijen heeft de Auditdienst aangegeven dat de Staat -door de hoogwatergeul te laten opgaan in het Maaspark Well, de regie uit handen heeft gegeven. Mede naar aanleiding van een advies van de Auditdienst vindt op korte termijn een gezamenlijke risicosessie met zelfrealisator Kampergeul B.V. plaats. Voor een volgende audit, naar de opzet en werking van contractbeheersing van het project sluitstukkaden, waarbij de nadruk ligt op de projectbeheersing door de waterschappen, heeft een intake plaatsgevonden. De planvorming van het project sluitstukkaden is gestart.

5.2 Scopewijzigingen

De scopes van Zandmaas en Grensmaas zijn niet gewijzigd.

5.3 Planning

In deze paragraaf zijn de mutaties in de planning aangegeven. Tabel 2 toont de masterplanning op peildatum 1 januari 2012.

Grondverwerving

Het behalen van de natuurdoelstelling binnen Maaswerken blijft onder druk staan ten gevolge van de herijking van het natuurbeleid.

Grensmaas

De termijnen voor het bereiken van de hoogwaterdoelstelling (2017) en de natuurdoelstelling (2018) blijven ongewijzigd. Voor wat betreft de natuurdoelstelling moet worden opgemerkt dat deze onderdeel is van de discussie rond de herijking. Het eind van de grindwinning is voorzien in 2023 en het einde van de werkzaamheden in 2024.

5.4 Financiën

Projectbudget

De financiële verantwoording van de deelprojecten Zandmaas en Grensmaas is apart inzichtelijk gemaakt. Tabel 3 geeft – met als referentie het projectbudget ten tijde van het Ontwerp Tracébesluit – het totaal aan mutaties weer. De mutatieoverzichten zijn weergegeven in tabel 4 en 5. De mutaties uit de verslagperiode zijn onder tabel 3 toegelicht.

Tabel 3 Projectbudget (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	OTB/POL pp'98	Wijzigingen Incl. prijsindexering		Project budget I&M begroting pp '11	Nog bij te dragen EL&I
		Vorige perioden	Deze periode		
Zandmaas	311	84,0	2,0	397,0	8,4⁵
Grensmaas	60	12,0	0,3	72,3	6,7⁶
Totaal	371	96,0	2,3	469,3	15,1

Het projectbudget van Zandmaas is in deze verslagperiode gestegen met € 2,0 miljoen. Het projectbudget van Grensmaas is in deze verslagperiode gestegen met € 0,3 miljoen. Deze wijzigingen zijn het gevolg van de jaarlijkse prijsindexering middels de IBOI index (Index voor Bruto Overheidsinvesteringen).

De wijzigingen bij Grensmaas als gevolg van de gesloten overeenkomsten met Consortium Grensmaas, worden in 2012 in de Rijksbegroting verwerkt. Dit zal in de volgende voortgangsrapportage zichtbaar zijn in de overzichten van budgetten, prognose eindstand, kasritme, uitgaven en verplichtingen.

De apparaatskosten worden sinds 1 januari 2011 niet meer op het begrotingsartikel van Zandmaas en Grensmaas verantwoord, maar op artikelonderdeel 16.04. De Tweede Kamer is over de nieuwe bekostigingssystematiek geïnformeerd (Kamerstukken II, 30 119 nrs. 4 en 5 van respectievelijk 10 januari 2011 en 3 maart 2011).

Mutatieoverzichten

Tabel 4 en 5 geven inzicht in de specificaties van alle mutaties, uitgesplitst in scopewijzigingen, mee- en tegenvallers en technische mutaties. De bedragen van de mutaties zijn met behulp van de IBOI-index⁷ teruggerekend naar de bedragen op prijspeil 1998.

Tabel 4 Mutatieoverzicht Zandmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

V&W Budget Zandmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR (DGR ⁸) ZM en GM
---------------------	-----------------------------	-----------------------------	--	---

⁵ Tevens neemt het ministerie van EL&I binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 214 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EL&I. Deze bijdrage vormt in het kader van de herijking Ecologische Hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en Decentralisatie Natuur nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van I&M en het ministerie van EL&I.

⁶ Tevens draagt het ministerie van EL&I via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EL&I. Deze bijdrage vormt in het kader van de herijking Ecologische Hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en Decentralisatie Natuur nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van I&M en het ministerie van EL&I.

⁷ IBOI-index is de index voor de Bruto Overheidsinvesteringen. Deze is als volgt: '98-'99 was 1,4%, '99-'00 was 2,5%, '00-'01 was 4,5%, '01-'02 was 3%, '02-'03 was 2,75%, '03-'04 was 1,23%, '04-'05 was 0,39%, '05-'06 was 0,66%, '06-'07 was 0,44%, '07-'08 was 1,5%, '08-'09 was 2,14%, '09-'10 was 0,84% en '10-'11 was 1,41%.

⁸ Deltaplan Grote Rivieren

TB en POL Zandmaas	311,0	311,0	1998	12^e DGR
Scopewijzigingen				
Kaden bevolkingscentra	34,1	35,4	2000	12 ^e DGR
Hoogwatergeul Ooijen	-/-13,6	-/-14,1	2000	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Nevengeul Belfeld	0	0,0		
Bereiken 100% hoogwaterbescherming	11,4	13,6	2003	4 ^e VGR
Herstel Rijkse Bemden	11,1	13,0	2005	8 ^e VGR
Verhoging Risico algemeen	33,0	38,5	2005	8 ^e VGR
Vermindering aankoop natuurgronden (14 ha)	-/-0,1	-/-0,1	2006	10 ^e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (ophoging budget)	12,5	15,0	2008	14 ^e VGR
Uitbreiding scope Sluitstukkaden (verhoging opvangen binnen budget)	-/-12,5	-/-15,0	2008	14 ^e VGR
Saldo scopewijzigingen	75,9	86,3		
Technische Mutaties				
Toevoeging Budget Risicoreserve	44,5	46,3	2000	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Desaldering inkomsten proefproject 1	7,7	7,7	1998	6 ^e DGR
Desaldering overige inkomsten t/m 2001	8,2	9,0	2001	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2002	0,3	0,3	2003	15 ^e DGR/3 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2003	1,2	1,4	2003	5 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	1,2	1,5	2004	7 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	0,1	0,1	2005	9 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	1,6	1,9	2006	10 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	3,4	4,0	2007	13 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,2	0,2	2008	15 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2009	0,2	0,2	2009	17 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2010	0,1	0,1	2010	19 ^e VGR
Grondaankopen LNV	-/-2,4	-/-2,5	2000	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Peilopzet	5,2	5,5	2000	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-8,2	-/-9,6	2004	6 ^e VGR
Taakstelling aanbestedingsmeevaller	-/-10,1	-/-12,0	2005	8 ^e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,1	0,1	2007	12 ^e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	-/-4,3	-/-5,3	2009	17 ^e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	-/-0,5	-/-0,5	2009	17 ^e VGR
Overboeking naar provincie Limburg voor gebiedsgerichte ontwikkeling	-/-12,1	-/-15,0	2010	19 ^e VGR
Overboeking naar RWS dienst Limburg voor natuurcompensatie in stuwpand Lith	-/-0,2	-/-0,3	2010	19 ^e VGR
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-100,6	-/- 125,7	2011	20 ^e VGR
Saldo technische mutaties	-/-64,4	-/-92,6		
Mee- en tegenvallers				
Herijking raming op basis van Tracébesluit	20,9	21,8	2000	13 ^e DGR/1 ^e VGR
Afrondingsverschillen	0,5	0,5	2005	9 ^e VGR
Administratieve correctie	-/- 0,1	-/- 0,1	2006	11 ^e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	21,3	22,2		
Totaal beschikbare budget prijspeil 1998	343,8			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		22,5	2001	12 ^e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		11,0	2002	14 ^e DGR/2 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		9,6	2003	5 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004		4,1	2004	7 ^e VGR

Loon- en prijsbijstelling 2005		1,5	2005	9 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,1	2006	10 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		2,0	2007	12 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		7,4	2008	14 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		6,2	2009	16 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2010		1,8	2010	18 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		2,0	2011	21 ^e VGR
Saldo loon- en prijsbijstelling		70,1⁹		
Totaal beschikbare budget		397,0		

⁹ I.v.m. afrondingen naar € 0,1 miljoen is hier een correctie toegepast.

Tabel 5 Mutatieoverzicht Grensmaas (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

V&W Budget Grensmaas	Bedrag prijspeil 1998	Bedrag bericht aan TK	Prijspeil Bedrag bericht aan TK	Bron Nummer VGR of DGR ZM en GM
Ontwerp Streekplan Grensmaas	60,0	60,0	1998	12^e DGR
Scopewijzigingen				
Roosteren	0	0	2002	14 ^e DGR/2 ^e VGR
Mutaties door onderhandelingsresultaat	6,8	8,0	2005	8 ^e /9 ^e VGR
Mutaties door afspraken met Vlaanderen	16,1	19,0	2005	8 ^e /9 ^e VGR
Overige scope aanpassingen	12,7	15,0	2005	8 ^e /9 ^e VGR
Toevoeging risicoreserve Grensmaas	10,6	12,6	2005	8 ^e /9 ^e VGR
Saldo scopewijzigingen	46,2	54,6		
Technische Mutaties				
Desaldering overige inkomsten 2003	1,1	1,3	2003	5 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2004	0,3	0,3	2004	7 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2005	2,1	2,5	2005	9 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2006	0,1	0,1	2006	11 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2007	0,6	0,7	2007	13 ^e VGR
Desaldering overige inkomsten 2008	0,3	0,4	2008	15 ^e VGR
Technische mutatie (leenfaciliteit)	0,3	0,4	2007	12 ^e VGR
Overboeking naar Grensmaas vanuit Zandmaas	4,3	5,3	2009	17 ^e VGR
Technische mutatie (ontvangsten)	0,2	0,2	2009	17 ^e VGR
Wijziging bekostigingssystematiek	-/-60,3	-/- 75,4	2011	20 ^e VGR
Saldo technische mutaties	-/- 51,0	-/-64,2		
Mee- en tegenvallers				
Herijking n.a.v. het Eindplan Grensmaas	5,4	6,0	2002	15 ^e DGR/3 ^e VGR
Herijking ramingen n.a.v. POL Grensmaas	1,4	1,4	2005	8 ^e /9 ^e VGR
Saldo mee- en tegenvallers	6,8	7,4		
Totaal beschikbare budget prijsspeil 1998	62,0			
Loon- en prijsbijstelling				
Loon- en prijsbijstelling 1998 t/m 2001		3,6	2001	12 ^e DGR
Loon- en prijsbijstelling 2002		0,8	2002	14 ^e DGR/2 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2003		0,5	2003	5 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2004/2005		2,5	2005	9 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2006		2,3	2006	10 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2007		1,6	2007	12 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2008		1,2	2008	14 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2009		1,4	2009	16 ^e VGR
Loon- en prijsbestelling 2010		0,3	2010	18 ^e VGR
Loon- en prijsbijstelling 2011		0,3	2011	21 ^e VGR
Totaal loon- en prijsbijstelling		14,5		
Totaal beschikbare budget		72,3		

Uitgaven, ontvangsten, verplichtingen en geplande kasstromen

Onderstaande tabellen geven inzicht in de uitgaven, ontvangsten, aangegane verplichtingen en van toekomstige kasstromen.

Tabel 6 Uitgaven (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	197,4	5,7	17,0	220,1
Grensmaas	23,7	1,9	2,6	28,2
Uitgaven artikel 16.03	221,1	7,6	19,6	248,3
Apparaatskosten	170,3			
Maaswerken artikel 16.03				
Totaal apparaatskosten RWS	170,3			
Aansluiting VGR 19	391,4			

Tabel 7 Ontvangsten (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	25,6	0,0	0,0	25,6
Grensmaas	6,2	0,0	0,1	6,3
Totaal	31,8	0,0	0,1	31,9

Tabel 8 Aangegane verplichtingen (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m VGR 19 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 01-07-2011 t/m 31-12-2011	Totaal gerealiseerd t/m 31-12-2011
Zandmaas	236,1	12,4	17,7	266,2
Grensmaas	35,4	1,9	1,2	38,5
Verplichtingen artikel 16.03	271,5	14,3	18,9	304,7
Apparaatskosten	170,3			
Maaswerken artikel 16.03				
Totaal apparaatskosten RWS	170,3			
Aansluiting VGR 19	441,8			

Tabel 9 Kasritme (Bedragen in miljoen euro, inclusief b.t.w.)

	t/m 2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017 e.v.	Totaal
Zandmaas									
I&M	197,5	22,7	14,8	15,0	20,0	20,0	20,0	87,0	397,0
Nog bij te dragen door EL&I									8,4 ¹⁰
Grensmaas									
I&M	23,6	4,6	4,0	3,5	3,5	3,5	3,5	26,1	72,3

¹⁰ Tevens neemt het ministerie van EL&I binnen Zandmaas pakket I de aankoop van 214 ha natuurgronden voor haar rekening. De kosten hiervan worden direct verantwoord op de begroting van EL&I

Deze bijdrage vormt in het kader van de herijking Ecologische Hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en Decentralisatie Natuur nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van I&M en het ministerie van EL&I.

Nog bij te dragen door EL&I									6,7 ¹¹
Totaal I&M									469,3

Tabel 9 laat een inschatting zien van de kasritmen voor Zandmaas en Grensmaas voor de periode vanaf 2012. Deze reeks wordt regelmatig geactualiseerd op basis van de voortgang van de projecten. Aangezien de daaruit voortvloeiende begrotingsmutaties pas in de eerstvolgende wijzigingswet op de begroting kunnen worden doorgevoerd, kan de geactualiseerde kasreeks afwijken van de meerjarige beschikbare bedragen in de Rijksbegroting.

Uitputting post onvoorzien

In het projectbudget is een budget voor onvoorziene uitgaven opgenomen. Dit budget is opgebouwd uit een onderdeel "Onvoorzien" en een onderdeel "Risico algemeen" dat tot en met VGR 9 "Risicoreserve" werd genoemd. Een overzicht van de mutaties 'Risico algemeen' staat in bijlage 6.

Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van Zandmaas bedroeg initieel € 76,1 miljoen. In deze verslagperiode hebben geen mutaties plaatsgevonden. Per 31 december 2011 bedraagt het beschikbaar budget "Onvoorzien" € 19,5 miljoen. Het beschikbaar budget "Onvoorzien" van de Grensmaas per 31 december 2011 is ongewijzigd en bedraagt € 5,0 miljoen.

Het budget "Risico algemeen" bedroeg voor Zandmaas initieel € 88,1 miljoen (standlijn 1-1-2005). Inmiddels is € 50,0 miljoen van deze post overgeheveld naar het maatregelbudget. Het budget "Risico algemeen" voor Grensmaas bedroeg initieel € 12,6 miljoen. Er is nog geen geld overgeheveld naar het maatregelbudget.

Apparaatskosten

De Tweede Kamer is over de nieuwe bekostigingssystematiek geïnformeerd middels de Kamerstukken II, 30 119 nrs. 4 en 5 van respectievelijk 10 januari 2011 en 3 maart 2011.

Om inzicht te geven in de integrale kosten staat in deze paragraaf hoeveel budget er voor de interne kosten van Maaswerken in de begroting is opgenomen. Het budget van de interne kosten op peildatum 31 december 2011, is totaal € 208,3 miljoen, is verantwoord op het artikelonderdeel 16.03 voor een bedrag van € 170,3 miljoen en op artikelonderdeel 16.04 voor een bedrag van € 38 miljoen.

Tabel 10 ApparaatsBUDGET per 31december 2011, bedragen in € mln.

	Totaal VGR20	Wijziging verslagperiode	Totaal einde verslagperiode	Totaal VGR21
Apparaatsbudget RWS art. 16.03	170.3		170.3	170.3
Apparaatsbudget RWS art. 16.04	38.0	0	38.0	38.0
Totaal Apparaatsbudget	208,3	0	208,3	208,3

Tabel 11 ApparaatsKOSTEN per 31 december 2011, bedragen in € mln.

t/m VGR 19 01-07-2010 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 30-06-2011 t/m 31-12-2011	Totaal uitgaven t/m 31-12-2011
---	-------------------------------------	-------------------------------------	-----------------------------------

11 Tevens draagt het ministerie van EL&I via de reguliere subsidiering van natuurbeheerders circa € 30 miljoen bij aan natuurontwikkeling (728 ha). Deze bijdrage loopt via de begroting van het ministerie van EL&I. Deze bijdrage vormt in het kader van de herijking Ecologische Hoofdstructuur Rijkswateren/Rivieren (Maaswerken en NURG) en Decentralisatie Natuur nog onderwerp van overleg tussen het ministerie van I&M en het ministerie van EL&I.

Apparaatskosten RWS art. 16.03	170,3			170,3
Apparaatskosten RWS art. 16.04		1,8	1,8	3,6
Totaal Apparaatskosten	170,3	1,8	1,8	173,9

Tabel 12 Verplichtingen apparaat per 31 december 2011, bedragen in € mln.

	t/m VGR 19 01-07-2010 t/m 31-12-2010	VGR 20 01-01-2011 t/m 30-06-2011	VGR 21 30-06-2011 t/m 31-12-2011	Totaal uitgaven t/m 31-12-2011
Apparaatsverplichtingen RWS art. 16.03	170,3			170,3
Apparaatsverplichtingen RWS art. 16.04		3,6		3,6
Totaal Apparaatsverplichtingen	170,3	3,6		173,9

5.5 Risico's

In tabel 10 is de impact van de risico's -uitgedrukt in tijd en geld- zichtbaar gemaakt. De financiële risico's zijn afgezet tegen de beschikbare budgetten voor "Risico algemeen". De planningsrisico's beschrijven de mogelijke vertraging op de masterplanning.

Tabel 13 Impact risico's (tijd en geld (in M Euro))

Impact risico's Zandmaas en Grensmaas	ZM GELD		GM GELD		ZM TIJD		GM TIJD	
	VGR 20	VGR 21	VGR 20	VGR 21	VGR 20	VGR 21	VGR 20	VGR 21
Juridisch kader grondverzet	0,8 – 3	0,8 – 3	-	-	0-12 mnd	0-12 mnd	0-6 mnd	0-6 mnd
Marktsituatie zand- en grindmarkt	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	0-12 mnd	0-6 mnd	0-12 mnd	0-6mnd
Contracteringwijze hoogwatergeulen	3,0	3,0	-	-	0-24 mnd	0-24 mnd	-	-
Sluitstukkaden	2,1	2,1	-	-	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.	n.t.b.
Tegenvallers Consortium Grensmaas	n.v.t.	n.v.t.	0-1,6	PM	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Grondverwerving natuurgronden	-	-	-	-	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd
Uitstel oplevering CG mijlpalen 2017, 2018 en 2022	-	-	-	-	-	-	n.t.b.	n.t.b.
Aantreffen NGE in/op waterbodembodem	n.t.b.	n.t.b.	-	-	0-12 mnd	0-12 mnd	-	-
Verplichtingen monitoring	-	-	0,5 – 1	0,5 – 1	-	-	-	-

Rivierkundige werken	-	-	3 –7,1	3 –7,1	-	-	-	-
Onvoorziene bodemverontreinigingen	-	-	0,9 – 2,7	0,9 – 2,7	-	-	-	-
Aanbestedingsrisico's	-	-	1 – 4	1 – 4	-	-	-	-
Diversen (conditionering: kabels/leidingen)	-	-	1,1 – 4,6	1,1 – 4,6	-	-	2 mnd	2 mnd
Risicoprofiel	5,9 – 8,1	5,9 – 8,1	6,5 – 21	6,5 – 19,4	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd	0-24 mnd
Verwachtingswaarde risico's	6	6	12,6	12,6	12 mnd	12 mnd	12 mnd	12 mnd
Beschikbaar budget Risico algemeen	38,1	38,1	12,6	12,6				

Toelichting risicoprofiel

Juridisch kader grondverzet

Geld: € 0,8 - 3 miljoen

Tijd: 0 – 6 maanden

Trend: onveranderd

Het juridisch kader van het grootschalig grondverzet kent regelmatig veranderingen die voor lopende programma's als Maaswerken in potentie een bedreiging kunnen vormen voor de uitvoering. Door het Besluit bodemkwaliteit (Bbk) is de toepassing van grond, afkomstig van buiten de maatregel, mogelijk geworden. Hierdoor is voor zowel de Delfstoffen Combinatie Maasdal (DCM) als het Consortium Grensmaas het werk vergemakkelijkt. Door de uitkomst van het eindadvies van de Commissie Verheijen is voor putten gelegen in het riviereengebied bepaald dat zij -onder een aantal voorwaarden- volgens het reguliere spoor Besluit bodemkwaliteit (Bbk) gevuld mogen worden. Dit is voor de voortgang van de Maaswerkenprojecten een positieve ontwikkeling. In maart 2009 heeft toenmalig minister Cramer een commissie van deskundigen gevraagd onderzoek te doen naar de noodzaak van aanvullende maatregelen bij het toepassen van grond en baggerspecie in zandwinputten (in het kader van het Besluit bodemkwaliteit). De commissie Verheijen is toen ingesteld nadat omwonenden van zandwinplassen hun bezorgdheid hadden uitgesproken. Nieuwe wetten, relevant voor dit aspect, zoals de Waterwet en Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) zijn inmiddels realiteit geworden waarmee door de projectuitvoerders goed kan worden omgegaan. Alhoewel deze ontwikkelingen de juridische situatie voor de projecten verbeterd heeft, volgt Maaswerken de ontwikkelingen op het gebied van de Europese en Nationale wet- en regelgeving op het gebied van grondverzet nauwgezet. Dit vanwege het potentiële risico dat hiervan blijft uitgaan.

Marktsituatie zand- en grindmarkt

Geld: n.t.b.

Tijd: 0-6 mnd

Trend: dalend

Als gevolg van de kredietcrisis en de daaruit voortvloeiende crisis op de bouwmarkt is de afzet van zand en grind sterk onder druk komen te staan. Gezocht is naar een aanpak die de hoogwaterdoelstellingen van de Maaswerken kan garanderen. Met het tekenen van de nadere overeenkomst en de leningovereenkomst is het risico dat de doelstelling van het Grensmaasplan niet wordt gehaald sterk verminderd. De geplande zand- en grindwinning in de Zandmaas wordt door de Maaswerken nauwgezet gevolgd. Ook hier wordt naar verwachting de hoogwaterdoelstelling binnen de gestelde termijn gehaald.

Contracteringswijze hoogwatergeulen

Geld: € 3,0 miljoen

Tijd: 0-24 maanden

Trend: onveranderd

Dit risico heeft betrekking op mogelijke financiële en planningsproblemen van grondlevering van Maaswerken aan de hoogwatergeul Lomm. De door Maaswerken te leveren gronden komen uit de zomerbedverdiepingen van de stuwpanden Grave en Sambeek, die in uitvoering zijn. Voor Grave is afgesproken dat de NGE-verdachte grond niet aan Lomm wordt geleverd maar wordt vervoerd naar het Hollands Diep. De niet-NGE-verdachte grond van Sambeek wordt wel in Lomm gestort. Doordat er inmiddels ook grond van buiten het projectgebied mag worden aangevoerd worden geen problemen verwacht met de grondbalans van de hoogwatergeul Lomm.

Bij de hoogwatergeul Well Aijen is het beroep tegen de vergunningen voor een aangepaste werkwijze niet ontvankelijk verklaard. Voor deze maatregel is door zelfrealisator Kampergeul B.V. een nieuw werkplan opgesteld waaruit blijkt dat door een combinatie van oorzaken de rek uit de planning is. Dit

leidt tot druk op de tijdige realisatie van de hoogwaterdoelstelling bij dit project. Met Kampergeul B.V. wordt intensief overlegd en gezocht naar mogelijkheden om mogelijke vertragingen te voorkomen. Per saldo is sprake van een verbeterde situatie doordat "vastzittende" dossiers met succes zijn aangepakt en de onzekerheden zijn verminderd.

Sluitstukkaden

Geld: € 2,1 miljoen

Tijd: n.t.b

Trend: onveranderd

In september zijn de goedkeuringsbrieven over de door de waterschappen opgestelde plannen van aanpak en beheersplannen verstuurd. Hiermee is het officiële startsein gegeven voor het uitvoeren van de planstudies door de waterschappen. Naar verwachting dienen de waterschappen in het tweede kwartaal 2012 de eerste planstudie in. Dan is ook meer bekend over het effectieve risicoprofiel van de concrete maatregelen. Financieel resteert een risicoreservering voor de (beperkte) restrisico's die zich voor de projectorganisatie Maaswerken kunnen voordoen gedurende de realisatiefase van de sluitstukkaden. Meer ontwikkelingen worden verwacht bij het bekend worden van de uitkomsten van de planstudies en wanneer de deelprojecten in uitvoering gaan.

Consortium Grensmaas

Geld: PM

Tijd: n.t.b.

Trend: dalend

Op basis de uitvoeringsovereenkomst heeft het Consortium Grensmaas een aantal tegenvallers (notificaties) in het project gemeld. Met het tekenen van de nadere overeenkomst op 22 december 2011 is een aantal verplichtingen voor de Staat, voortvloeiend uit de Uitvoeringsovereenkomst met het Consortium Grensmaas, beprijsd op €34,2 mln en met het Consortium Grensmaas afgehandeld en zijn er afspraken gemaakt over de door het Consortium Grensmaas gewenste optimalisaties. Tevens heeft het Consortium Grensmaas de mogelijkheid gekregen om een rentedragende lening van maximaal € 40 miljoen bij het ministerie van I&M aan te gaan. Het risico dat het Grensmaasproject niet of vertraagd wordt gerealiseerd is hiermee sterk gedaald maar niet geheel verdwenen, gelet op de lange looptijd en het feit dat door CG nog vergunningen moeten worden aangevraagd voor de door haar gewenste optimalisaties.

Aantreffen NGE in/op waterbodan

Geld: n.t.b.

Tijd: 0-12 mnd

Trend: stijgend

Bij de zomerbedverdiepingen Grave en Sambeek heeft de geconstateerde en/of verwachte aanwezigheid van niet gesprongen explosieven (NGE) de voortgang van de maatregelen nadelig beïnvloed en gezorgd voor aanmerkelijke meerkosten. Bij Grave is met de opdrachtnemer overeenstemming bereikt over de meerkosten ten gevolge van het aantreffen van NGE. De opdrachtnemer heeft de baggerwerkzaamheden voortgezet, waarbij gedeeltelijk met beveiligd materieel is gebaggerd. In een deel van het oorspronkelijk als onverdacht aangemerkt gebied zijn dermate veel NGE aangetroffen waardoor ook hier onder beveiligde condities moet worden ontgraven. Hierdoor ontstaat enige vertraging, waardoor de rek uit de planning is. De doelstelling om de hoogwaterdoelstelling eind 2015 te bereiken, blijft vooralsnog ongewijzigd.

Bij het rivierverruimingsproject Sambeek wordt met de opdrachtnemer overleg gevoerd over de verschillende rapportages over de (mogelijke) aanwezigheid van NGE. Er wordt onderhandeld over een oplossing die recht doet aan de veiligheid van de betrokkenen en de uitgangspunten van het contract. De doelstelling om de hoogwaterveiligheid eind 2015 te bereiken, blijft vooralsnog haalbaar.

Verder blijft de afzet van NGE-verdachte grond voor problemen zorgen vanwege het risico van hoge kosten. Dit is een probleem waarmee ook andere grote waterwerken zoals Ruimte voor de Rivier worden geconfronteerd. Er wordt gezamenlijk gezocht naar oplossingen. Het risico blijft in belang stijgen (met name vanwege de ermee gepaard gaande extra kosten).

Grondverwerving natuurgronden

Geld: n.t.b.

Tijd: 0-24 maanden

Trend: stijgend

Het verwerven van gronden specifiek voor het behalen van de natuurdoelstelling blijft met name bij de Zandmaas achter bij de planning. Reden is het moeizaam faciliteren van afrondingsaankoop met de inzet op volledige schadeloosstelling/onteigening.

Daarmee stagneert de aankoop van de gronden door Maaswerken. Het ministerie van EL&I heeft aangegeven dat wel de eventuele middelen die vrijkomen bij verkoop in het kader van particulier natuurbeheer aangewend kunnen worden om de resterende gronden op basis van volledige schadeloosstelling te verwerven. Verder leidt het nieuwe kabinetsbeleid voor natuur -waardoor minder middelen beschikbaar zijn voor aankoop, inrichting en beheer van natuurterreinen- voor vertraging van het verwervingsproces.

Voor de Grensmaas is al eerder besloten om pas na de afronding van het Grensmaasplan door het Consortium Grensmaas eventueel benodigd aanvullend beleid en instrumentarium in te zetten om gebieden die als onvergraven natuur zijn aangeduid, te kunnen verwerven. De minnelijke verwerving binnen de Grensmaas loopt op dit moment naar tevredenheid. Met het ministerie van EL&I wordt overlegd hoe wordt omgegaan met de in het verleden toegezegde middelen voor de aankoop van natuurgronden door het Consortium Grensmaas. Dit in verband met het nieuwe natuurbeleid.

Voor het politiek en maatschappelijk draagvlak voor het gehele programma Maaswerken is nakoming van het "groen-voor-grind-beginsel" belangrijk. Momenteel wordt tussen de ministeries van I&M en EL&I overlegd over de wijze waarop met de beperkte beschikbaarheid van financiële middelen voor het natuurbeleid wordt omgegaan. Hierbij wordt gekeken naar de geldende wettelijke en contractuele afspraken. Het streven van EL&I als convenantpartner van Maaswerken is erop gericht om de verplichtingen na te komen. In het kader van deze opgave voert de projectorganisatie Maaswerken een nadere analyse uit van verschillende scenario's voor het behalen van de doelen en om een adequate overdracht en beheer te bewerkstelligen.

Uitstel oplevering CG van mijlpalen 2017, 2018 en 2022. Geld: n.t.b.

Tijd: n.t.b.

Trend: dalend

Met het tekenen van een aantal overeenkomsten (zie hoofdstuk 2) is de hoogwaterdoelstelling voor Grensmaas en de voortgang van het Grensmaasproject veilig gesteld. Wel zijn in deze overeenkomst een aantal optimalisaties opgenomen waarvoor nog vergunningen moeten worden verleend. Het risico bestaat dat de vergunningverlening vertraagt door het instellen van bezwaar en beroep door belanghebbenden. Door gericht omgevingsmanagement wordt getracht dit risico zoveel als mogelijk te beheersen. De contractueel geplande evaluatie van 2012 is door het tekenen van de nadere overeenkomst komen te vervallen.

Monitoringverplichtingen

Geld: € 0,5 – 1 miljoen

Tijd: n.v.t.

Trend: onveranderd

Dit risico betreft vooral de monitoring van de grondwaterstand bij de Grensmaas.

De monitoringverplichtingen voor het Consortium Grensmaas zijn verminderd als gevolg van het Besluit bodemkwaliteit. Gegeven de overeenstemming met Vlaanderen over het tegengaan van de verdroging van Habitat- en Vogelrichtlijngebieden blijft de monitoring inhoudelijk wel aandacht vragen. Het grondwatermonitoringnet is operationeel en over de uitkomsten vindt regulier overleg plaats met de relevante Vlaamse partijen. Deze uitkomsten kunnen leiden tot vervolgactiviteiten, waarvoor de risicoreservering is opgenomen. Er worden geen tijdgevolgen van dit risico verwacht. De trend van het risico is onveranderd.

Rivierkundige werken

Geld: € 3 – 7,1 miljoen

Tijd: n.v.t.

Trend: onveranderd

De rivierkundige werken in Berg aan de Maas worden in 2012 afgerond. Daarnaast bestaat een aantal "aandachtslocaties" waar middels monitoring de ontwikkelingen door de Nederlandse en Vlaamse rivierbeheerder worden gevolgd. Mogelijk zijn additionele rivierkundige werken (met name steenbestortingen) nodig als gevolg van onvoorspelbare morfologische effecten zoals erosie. Tijdens de realisatie van het project ontstaat beter zicht op de noodzaak van deze werken. Na de uitvoering van de maatregelen zal het risico een dalende trend kennen. Vooralsnog is dit onveranderd.

Onvoorziene bodemverontreinigingen

Geld: € 0,9 – 2,7 miljoen

Tijd: n.v.t.

Trend: dalend

Het betreft hier het risico dat bodemverontreinigingen worden gevonden op gronden die in het bezit zijn van de Rijksoverheid. Bij dit risico worden geen vertragingen verwacht omdat de bodemkwaliteit goed in kaart is gebracht, mede gezien de verplichting van het afgeven van een schone grondverklaring bij de overdracht van gronden van de Rijksoverheid aan het Consortium Grensmaas. De trend van het risico is dalend nu er tot op heden nog geen onvoorziene bodemverontreinigingen voor zijn gekomen.

Aanbestedingsrisico's

Geld: € 1,0 – 4,0 miljoen

Tijd: n.v.t.

Trend: onveranderd

Het risico dat ten aanzien van de overeenkomst met het Consortium Grensmaas alsnog door derden of door de NMa een procedure wordt aangespannen blijft bestaan. De kosten kunnen fors oplopen in geval de rechter de bezwaarmakers in het gelijk zou stellen. Deze kans hierop wordt echter laag ingeschat. Het risico lijkt beheerst door een goede afstemming met de Europese Commissie. De risicoreservering voorziet in dekking voor eventuele proceskosten. Een vertraging in tijd wordt ten aanzien van dit risico in deze fase van het project niet aanwezig geacht.

Diversen

Geld: € 1,1 – 4,6 miljoen

Tijd: variërend per risico

Trend: onveranderd

Het risico betreft onder andere mogelijke meerkosten in verband met eventuele planschade die door de overheid uitgekeerd moet worden en niet door de overheid op het Consortium Grensmaas verhaald kan worden. Hierbij gaat het voornamelijk om planschade op basis van de Wet Ruimtelijke Ordening. Daarnaast betreft het risico 'diversen' de mogelijke extra kosten voor de verlegging van kabels en leidingen indien de 'Nadeelcompensatieregeling verleggen kabels en leidingen in en buiten Rijkswaterstaatswerken en spoorwegwerken 1999' niet van toepassing wordt verklaard voor zelfrealisatieprojecten. Per saldo is het risico onveranderd.

5.6 Prognose eindstand

In de prognose eindstand zijn de ramingen en risicoprofielen geactualiseerd.

Tabel 14 Prognose eindstand deze verslagperiode

	Raming inclusief realisatie	Risico profiel	Verwachting waarde risico's	Prognose eindstand	Beschikbaar budget
Zandmaas	380,8	5,9 – 8,1	6,0	386,8	397,0
Grensmaas	59,3	6,5 – 19,4	12,6	71,9	72,3

Bedragen in miljoen EURO

De prognose eindstand van Zandmaas is ten opzichte van VGR 20 met € 4,1 miljoen gedaald. De daling is onder andere het gevolg van:

- Een daling van € 3,5 miljoen bij de raming van het retentiebekken Lateraalkanaal West
- Een stijging van € 1,3 miljoen bij de raming van de zomerbedverdiepingen Grave en Sambeek
- Een stijging van € 0,6 miljoen bij de raming van de hoogwatergeul Well Aijen
- Een daling € 2,3 miljoen bij de raming van de kaden RVG
- Het feit dat binnen diverse maatregelen zich nog kleine wijzigingen hebben voorgedaan die leiden tot een daling van de raming met € 0,2 miljoen.

De prognose eindstand van Grensmaas is ten opzichte van VGR 20 met € 0,2 miljoen gestegen. De stijging is onder andere het gevolg van:

- Een stijging van € 0,4 miljoen bij de raming bij Grensmaas 11 locaties.
- Een stijging van € 0,4 miljoen bij de raming van de mitigerende maatregelen.
- Een daling van € 0,6 miljoen bij de raming van de Vlaamse Boertien locaties.

21^e Voortgangsrapportage Zandmaas en Grensmaas

is een document van Rijkswaterstaat Maaswerken

Postadres:
Postbus 1593
6201 BN Maastricht

Bezoekadres:
Avenue Ceramique 125
Maastricht

Telefoonnummer: 043 - 387 0303
Faxnummer: 043 - 387 0359

Internet:
www.rijkswaterstaat.nl/water/plannen_en_projecten/vaarwegen/maas/maas_maaswerken/

Bijlage 1 Afkortingenlijst

Bbk	Besluit bodemkwaliteit
IBOI	Index Bruto Overheidsinvesteringen
CG	Consortium Grensmaas
DAD	Departementale Auditdienst
DGR	Deltaplan Grote Rivieren
EL&I	Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie
I&M	Ministerie van Infrastructuur en Milieu
LNv	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
NGE	Niet gesprongen explosieven
NKL	Nadeelcompensatieregeling verlegging kabels en leidingen 1999
OTB	Ontwerp-Tracébesluit
POL	Provinciaal Omgevingsplan Limburg
pp'	prijspeil
PPS	Publiek Private Samenwerking
RWS	Rijkswaterstaat
VGR	Voortgangsrapportage
VenW	Ministerie van Verkeer & Waterstaat
Wabo	Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
WML	Waterleidingmaatschappij Limburg

Bijlage 2 Karakterisering Zandmaas maatregelen

De karakterisering van het Zandmaasproject volgens Tracébesluit (18 december 2001), POL-aanvulling Zandmaas (1 februari 2002) en scope Zandmaas 2001 (december 2001) en wijziging 2006, is weergegeven in de onderstaande tabel.

Doelstellingen Zandmaasproject

- ☐ Hoogwaterbescherming, op zodanige wijze dat in 2015 de bevolking achter de kaden van de Zandmaas die aangelegd zijn in het kader van het Deltaplan Grote Rivieren, bij maatgevende afvoer 3275 m³/s, een beschermingsniveau van 1/250 per jaar wordt geboden.
- ☐ Het ontwikkelen van 556 ha natuur langs de Maas middels het uitvoeren van de maatregelen uit Pakket I zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en maatregelen in het POL-aanvulling Zandmaas.

Plangebied Zandmaas

Het zomer- en winterbed van de Maas van Maaskilometer 70 (benedenstrooms van Linne) tot en met Maaskilometer 226,5 (Hedel), aangevuld met:

- ☐ Retentiegebied Lateraalkanaal West
- ☐ Bergings- en bewerkingslocaties die buiten het winterbed kunnen liggen
- ☐ Compenserende en mitigerende maatregelen die buiten het winterbed kunnen liggen

Maatregelen Zandmaas Pakket I

☐ Kadeaanpassingen Roermond, Venlo, Gennep en Mook en Middelaar ☐ Sluitstukkaden, de aanpassingen aan de overige DGR-kaden in het plangebied ☐ Retentiegebied Lateraal Kanaal West ☐ Hoogwatergeulen Lomm en Well-Aijen ☐ Rivierverruiming Belfeld, km 87-92 ☐ Rivierverruiming Sambeek, km 109-120 ☐ Rivierverruiming Grave, km 155-175 ☐ Rivierverruiming Lith km 176-181 ☐ Mitigerende maatregelen peilopzet, aanpassing bruggen en stuwen ☐ Compensatieplan Natuur	☐ Proefproject eroderende oevers ☐ Compensatie benedenstroomse effecten Den Bosch ☐ Aankoop natuurgebied Heukelomse Beek, natuurlijke oevers en 25 m oeverstroken ☐ Grondverwerving nevengeul Belfeld West, nevengeul Sambeek Oost ☐ Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen

Resultaat Zandmaas Pakket I

- Realisatie van de maatregelen zoals vastgelegd in het Tracébesluit Zandmaas/Maasroute en maatregelen in het POL-aanvulling Zandmaas (gereed eind 2015) en anderzijds het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020). Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast de projecten Zandmaas en Grensmaas aanvullende maatregelen nodig zijn om het beschermingsniveau van 1/250^e per jaar te bereiken.
- 556 ha natuur plus 60 ha compensatie van natuurwaarden die verloren zijn gegaan.

--

Bijlage 3 Karakterisering Grensmaas maatregelen

De karakterisering van het Grensmaasproject volgens het Eindplan Grensmaas, vastgesteld door Gedeputeerde en Provinciale Staten op 21 december 2001 en het POL Grensmaas vastgesteld door Provinciale Staten op 1 juli 2005 en de ministeriële afspraken in de Vlaams-Nederlandse Verklaring met betrekking tot het uitvoeren van werken aan de Gemeenschappelijke Maas op 3 mei 2005, is weergegeven in onderstaande tabel.

Doelstellingen Grensmaasproject

- ❑ Het door rivierverruiming verlagen van de hoogwaterstanden in de Maas met als maatstaf dat uiterlijk in 2017 de gebieden die door de op basis van de Deltawet Grote Rivieren aangelegde kaden zijn beschermd een kans op overstroming hebben van 1/250 per jaar, bij een maatgevende afvoer van 3275 m³/s.
- ❑ Het tot ontwikkeling brengen van tenminste 1000 ha natuur, waarvoor de aankoop en overdracht aan natuurbeherende instanties dan wel Rijkswaterstaat voor eind 2018 moet zijn gerealiseerd.
- ❑ Het winnen van ten minste 35 miljoen ton grind voor de nationale behoefte (provinciale taakstelling).

Plangebied Grensmaas

Het Maasdal van Maastricht tot en met Roosteren van Maaskilometer 15 tot en met Maaskilometer 55.

Maatregelenpakket Grensmaas

❑ Uitvoeringsovereenkomst Grensmaas omvat de maatregelen: dekgrond-verwijdering (dv), stroomgeulverbreding (sv), weerdverlaging (wv), aanleg nevengeulen (ng), aanvulling plas (ap), sanering (sa), dekgrondberging (db), natuurontwikkeling (no) en kadeophoging (ka) op de volgende locaties:
 Bosscherveld dv, db, no
 Borgharen sv, wv, db, no
 Itteren sv, wv, db, no
 Aan de Maas sv, db, no
 Meers sv, wv, db, no
 Maasband sv, wv, ng, no
 Urmond sv, wv, sa, no
 Nattenhoven wv, db, ka, no
 Grevenbicht ng, no
 Koeweide sv, wv, db (2 delen), no
 Visserweert sv, wv, ng, no | <ul style="list-style-type: none"> ❑ Proefproject Meers : sv, wv, db, ap, no ❑ Vlaamse locaties (België):
 Hochter Bampd sv, ap, no
 Herbricht sv, no
 Kotem sv, wv, no ❑ Roosteren: compensatie voor de kadeaanleg in 1996 en realiseren beschermingsniveau. ❑ Mitigatiemaatregelen: maatregelen ter voorkoming van significante waterstandsverhogende effecten dan wel verdroging aan Vlaamse zijde ❑ Rivierkundige werken (oever- en bodemverdedigingen) ❑ Prioritaire kademaatregelen conform bestuurlijke overeenkomsten met waterschappen |
|---|---|

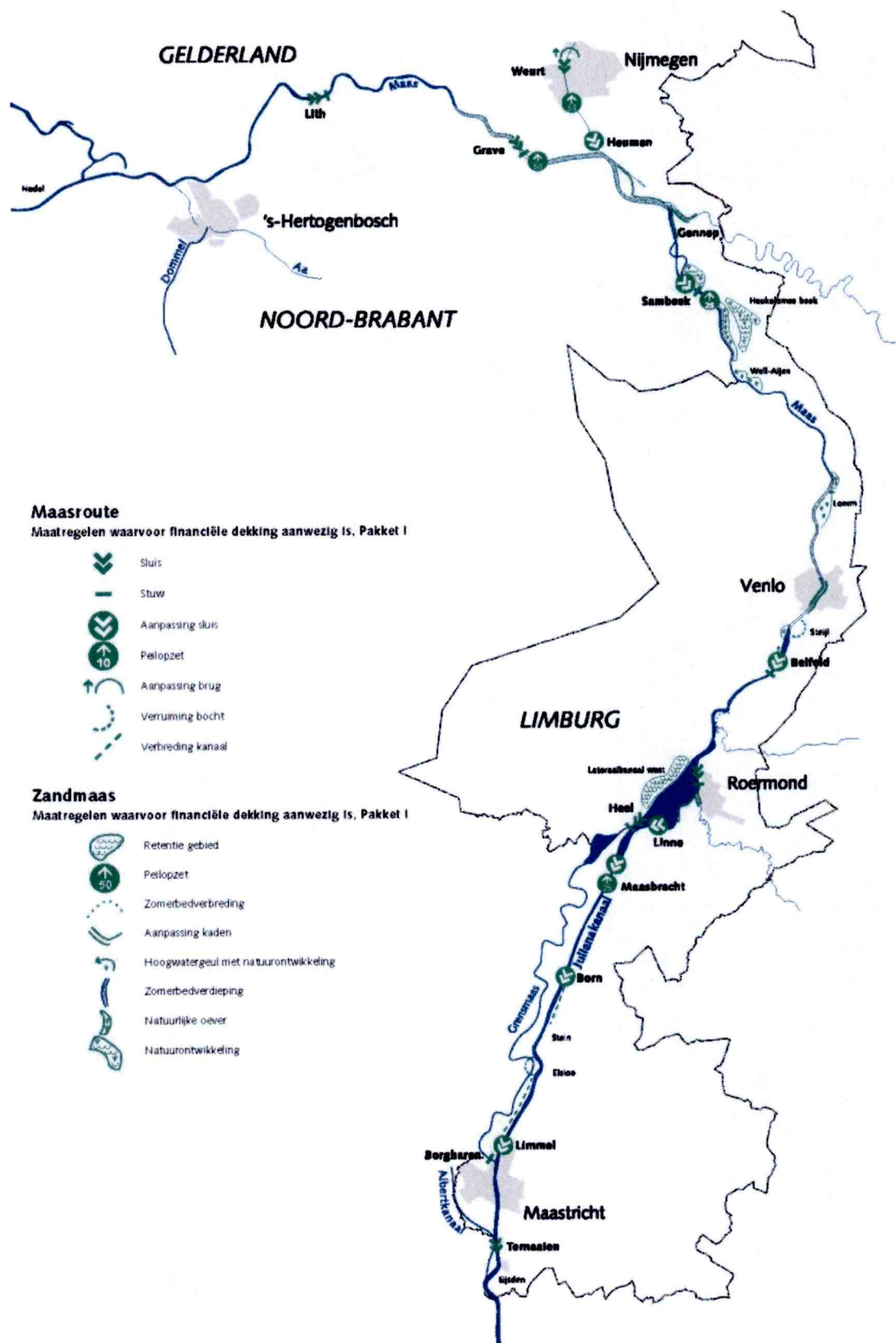
Resultaat Grensmaasproject

- Realisatie van de maatregelen conform de POL-aanvulling Grensmaas en het aanleggen van prioritaire waterkeringen (gereed eind 2020), waardoor het beschermingsniveau van

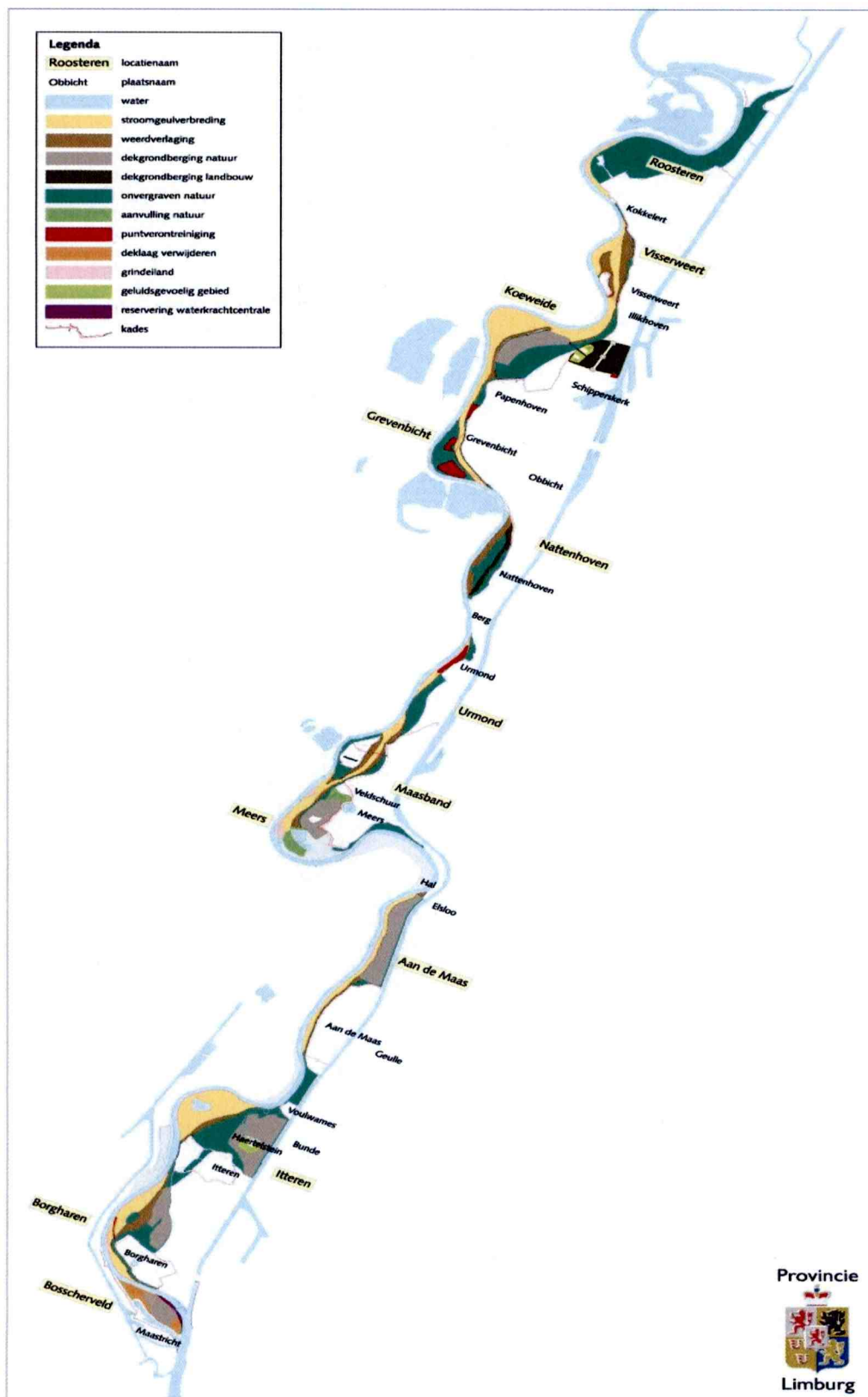
1/250^e per jaar op basis van een maatgevende afvoer van 3275 m³/s zoveel als mogelijk wordt bereikt. Voortschrijdend inzicht heeft opgeleverd dat naast Zandmaas en Grensmaas aanvullende maatregelen nodig zijn om het beschermingsniveau te bereiken.

- Natuur aan Nederlandse zijde: circa 1100 ha (nieuwe) natuur in 2018.
- Delfstoffen: circa 52 miljoen ton grind.

Bijlage 4 Kaart Tracébesluit en POL Zandmaas/Maasroute

Bijlage 5 Kaart Grensmaas conform Eindplan Grensmaas

Bijlage 6 Toelichting mutaties VGR 21

In deze bijlage zijn voor Zandmaas en Grensmaas de mutaties toegelicht in het projectbudget en in de ontwikkeling van de post "Risico algemeen".

Zandmaas*Tabel 1 Mutatie projectbudget Zandmaas*

Detaillering mutatie projectbudget Zandmaas in VGR 21		€ miljoen
1	Prijsindexatie naar prijspeil 2011	2,0
Totale mutatie VGR 21		2,0

Tabel 2 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas

Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Zandmaas in VGR 21		€ miljoen
Standlijn per 1 januari 2005		88,1
1	Vergunningverlening en monitoring proefproject 2	-/- 1,0
Standlijn per 1 januari 2006		87,1
2	Nadeelcompensatie DGR Kaden	-/- 4,3
3	Schaderegeling peilopzet Grave	-/- 7,1
4	Keringen in de Roer i.v.m. invulling Wet op de waterkering	-/- 7,5
Standlijn per 1 januari 2007		68,2
5	Monitoring grondwatereffecten peilopzet Grave en Sambeek (aanwending van risico ten gunste van budget)	-/- 1,5
Standlijn per 30 juni 2007		66,7
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2007		66,7
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2008		66,7
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2008		66,7
6	Overboeken van de restant PM-post bestemd voor de kadenmaatregelen van "risico algemeen" naar "budget"	-/- 8,2
Standlijn per 30 juni 2009		58,5
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2009		58,5
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2010		58,5
7	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 8,8

Standlijn per 31 december 2010		49,7
8	Overboeking van middelen bestemd voor "Sluitstukkaden"	-/- 11,6
Standlijn per 30 juni 2011		38,1
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2011		38,1

Grensmaas*Tabel 3 Mutatie projectbudget Grensmaas*

Detaillering mutatie projectbudget Grensmaas in VGR 21		€ miljoen
1	Prijsindexatie naar prijspeil 2011	0,3
Totale mutatie VGR 21		0,3

Tabel 4 Ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas

Detaillering ontwikkeling van de post "Risico algemeen" Grensmaas in VGR 21		€ miljoen
Standlijn per 1 januari 2006		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 1 januari 2007		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2007		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2008		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2008		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2009		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2009		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2010		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2010		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 30 juni 2011		12,6
	Geen mutaties	
Standlijn per 31 december 2011		12,6

